

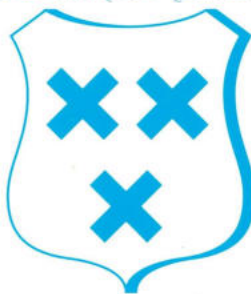
Swindrecht Were

Heerjansdam

Hendrik Ido Ambacht

Zwijndrecht

Uitgave van: Historisch Genootschap, Hendrik Ido Ambacht
Historische Vereniging, Zwijndrecht
Jaargang 23 nr. 1
juni 2009

Swindregt Were

INHOUDSOPGAVE:

Van Rustoord naar Lindonk	2
Omzien met een glimlach (deel 1)	26
Het liep gelukkig goed af	37
Radio Oranje	40
Niets nieuws onder de zon	42
Colofon	48

VAN RUSTOORD NAAR LINDONK

Inleiding

'Behalve mooi is het nieuwe tehuis ook overzichtelijk, gezellig en gemakkelijk. Alles zal er beter zijn dan in het oude tehuis,' zegt de heer Ladrak, 'ook zal de organisatie moeilijker zijn'. Het nieuwe bejaarden-tehuis betekent ook een uitbreiding. Het personeel, dat nu negen mensen omvat (vier dienstmeisjes, drie verpleegkundigen, een kookster, een naaister en een tuinman), zal tot op zijn minst 27 worden uitgebreid'. Aldus een citaat uit een krant van 1958. Met de komst van het nieuwe huis komt er, na 64 jaar, een eind aan het Hervormde Oude Mannen-Vrouwen- en Bestedelingenhuis te Zwijndrecht, genaamd "Rustoord".*

Nu, anno 2009, bestaat zijn opvolger "De Lindonk" 50 jaar. Dit is een mooie gelegenheid om eens stil te staan bij ruim 100 jaar bejaardenzorg. We kijken terug op een stukje Zwijndrechtse geschiedenis en halen herinneringen op aan bewoners en bestuurders.

*Bestedeling = een onverzorgd kind dat bij vreemden in de kost is gedaan op kosten van de gemeente of een liefdadige instelling.

"Rustoord"

In vroeger tijd waren arme inwoners van een gemeente aangewezen op ondersteuning van bijvoorbeeld de kerk. De diaconie van Zwijndrecht heeft hiervoor een reglement opgesteld. Vanuit de diaconie kan men voor ondersteuning in aanmerking komen. Er wordt dan gesproken over bededen. Er is in Zwijndrecht geen gebouw waar weeskinderen of behoeftige bejaarden een onderdak kunnen vinden.

Het Rustoord aan het Meepad.

Het begin van het Meepad, met als tweede van rechts een nog jonge Arie.

Met de benoeming van ds. W.P. van Lindonk in 1890, komt er een nieuwe kijk op het begrip bejaardenzorg. Onder zijn inspirerende leiding wordt er gedacht om te komen tot een “oude mannen-, vrouwen- en bestedelingen-huis”. Bij zijn overlijden wordt in een in memoriam onder andere geschreven: *‘dat hij zijn geliefkoosde plannen, om behoeftigen ouden van dagen een onbezorgden levensavond te verschaffen, vervuld zag gaan in de oprichting van het diaconale Oudenliedenhuis “Rustoord”. Minstens eenmaal per week werd door hem een bezoek aan deze inrichting gebracht’*.

Het is een moeilijke beslissing om te komen tot een tehuis, de kosten zijn hoog. Vanuit Dordrecht komt er het aanbod om, tegen vergoeding, inwoners van onze gemeente op te nemen in een Dordts tehuis. Uiteindelijk wordt in 1894 besloten om een woning en een stuk grond aan het Meepad aan te kopen van Willem Leenheer. Een bouwtekening wordt gemaakt en op 6 januari 1895 goedgekeurd. De aankoop is mede mogelijk doordat enkele welgestelde leden van de Hervormde gemeente een financiële bijdrage leveren. In het gebouw is tevens een regentenkamer, waar de kerkenraad kan vergaderen.

Op zondag 25 augustus 1895 wordt een speciale kerkdienst gehouden, waarna op maandag 26 augustus het gebouw officieel in gebruik wordt genomen. De speciale dienst wordt gehouden door ds. Van Lindonk. In zijn gedachtenisrede gebruikt hij de tekst uit Marcus 14 vers 4: “waartoe dit verlies”.

Om opgenomen te mogen worden, moet men lidmaat van de kerk zijn en minimaal één gulden bedeling ontvangen. Weigert men opname, dan wordt geen bedeling meer gegeven. Pas in 1927 komt de diaconie op dit besluit terug.

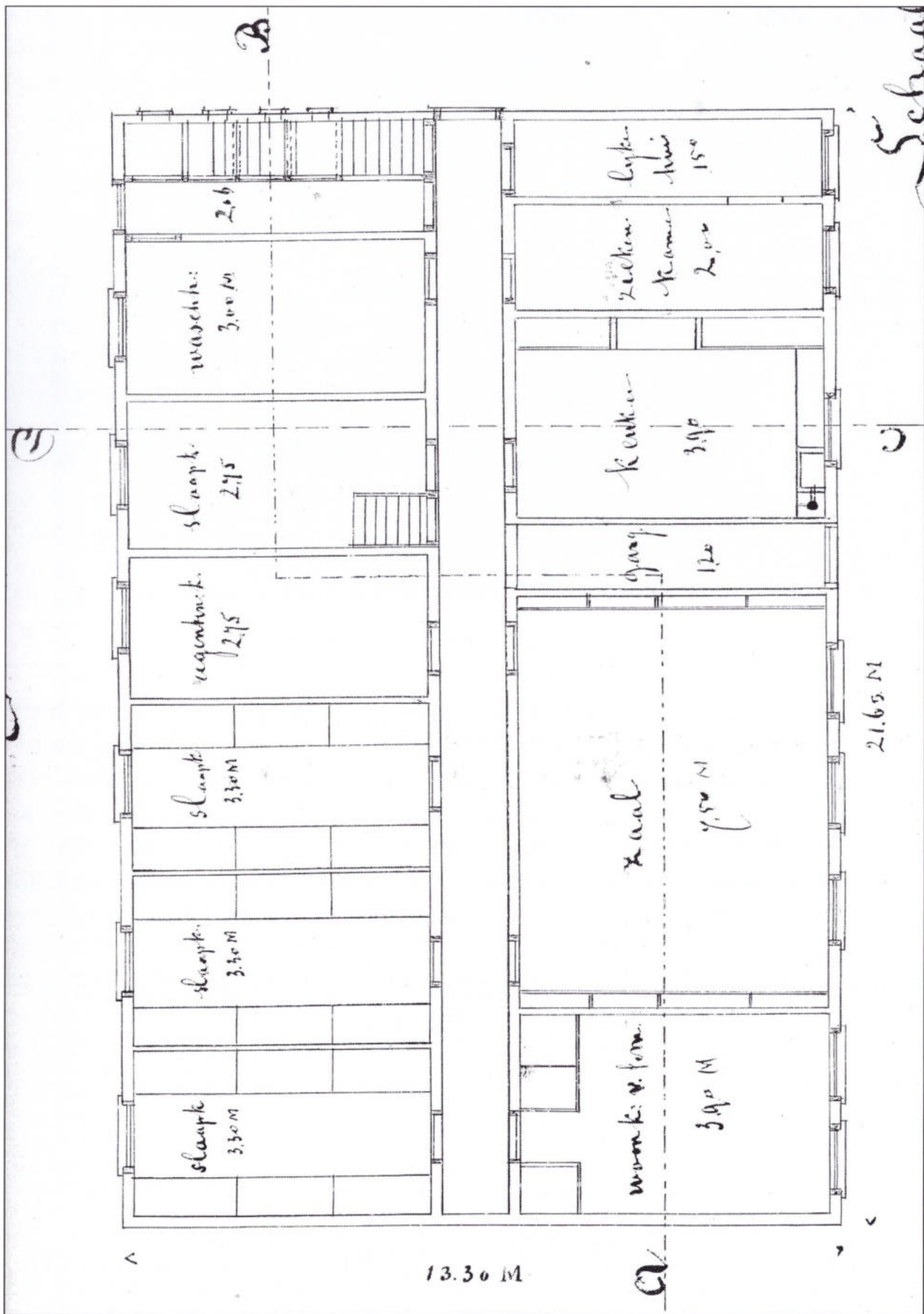
Nog voor de officiële opening wordt een directie benoemd. Er zijn 32 aanmeldingen, waaruit acht kandidaten gekozen worden. Het echtpaar Troost is uiteindelijk de enige gegadigde die op de uitnodiging van de kerkenraad ingaat om op een gesprek te komen. Zij worden benoemd tegen een vergoeding van fl 200,= per jaar met gratis kost en inwoning.

Het Rustoord, rustiek gelegen aan het Meepad.

Op 13 november 1895 beëindigen zij hun benoeming. Het echtpaar heeft problemen met de houding van één der diakenen. Uiteindelijk zijn er vijf echtparen die de functie van vader en moeder bekleed hebben. Het eerste bestuur bestaat uit ds. Van Lindonk, voorzitter, en verder de heren K. Gouw, C.J. Los, Anth. van Namen, L.K. van Neutegem, J.C. van Noort en A. Smit als administrateur. Er kan van besturen niet echt sprake zijn, want het beleid wordt door de kerkenraad bepaald, waarvan de diaconie deel uitmaakt.

Wie in Rustoord komt, moet een contract van opneming tekenen. De vader en moeder tekenen een “Extract der Instructie”.

Op de voorgaande pagina: de bouwtekening van het oorspronkelijke Rustoord 1895.

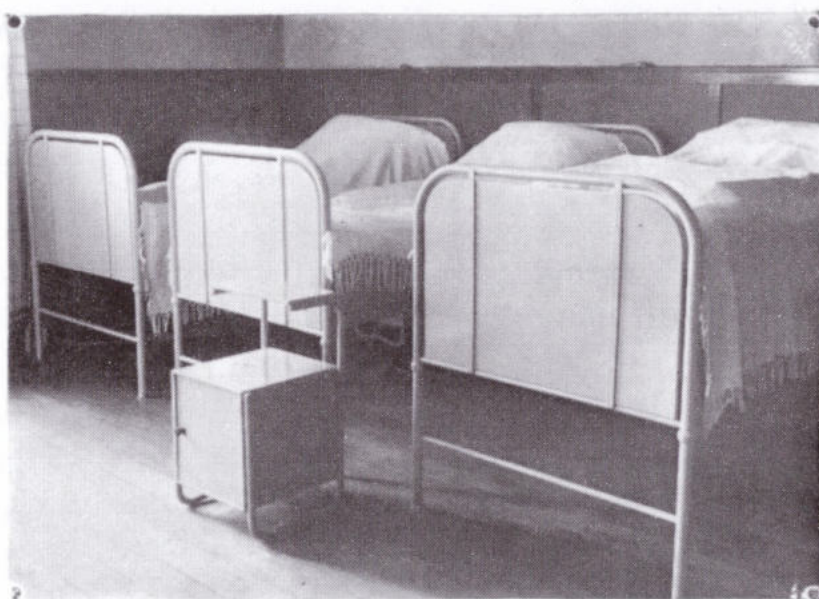
De slaapkamers zijn aan de achterzijde gesitueerd. Tegenover de (in)gang is de regentenkamer. De woonkamer (links) is voor de vader en moeder. Rechts naast de ingang de keuken met daarnaast de ziekenkamer en het lijkenhuis. Het gehele pand is 21,65 meter breed en 13,30 meter diep.

Tot 1905 is er sprake van een gemeenschappelijk ruimte voor mannen en vrouwen, op de tekening aangegeven als zaal. Dan wordt besloten om voor iedere groep apart een ruimte, conversatiezaal, te creëren. Om de bewoners meer gelegenheid te geven om buiten te zijn, wordt een stuk grond aangekocht. In de loop der jaren vinden allerlei aanpassingen aan het gebouw plaats. Zo wordt in 1926 een huis van Leen van Wingerden gekocht, dat wordt ingericht als washuis en lijkenkamer. De dertiger jaren staan in het teken van bouwactiviteiten. In 1936 worden een badlokaal en een ziekenzaal gebouwd. In 1939 is gestart met de bouw van een vrijstaande woning voor de vader en moeder.

HUIZE „RUSTOORD”

BADKAMER

HUIZE „RUSTOORD”

ZIEKENZAAL

Het 50 jarig bestaan wordt in augustus 1945 gevierd. Tot 1951 berust het beheer bij de diaconie. Dan wordt besloten om een beheercommissie te benoemen. Wel hebben in deze commissie twee diakenen zitting.

De oude “vader” en “moeder”, het echtpaar Stierman, beëindigen hun taak per 31 december 1953. De heer Stierman heeft, in de loop van 1953, de pensioengerechtigde leeftijd bereikt. Zij zijn het laatste echtpaar dat als vader en moeder deze functie bekleed hebben. In september wordt een advertentie geplaatst in het Zwijndrechts Kerkblad. Het kost moeite om geschikte kandidaten te vinden. Het is de bedoeling dat per 1 januari 1954 in de vacature wordt voorzien. Het wordt april 1954.

In deze tijd wordt het ook duidelijk dat het Rustoord niet meer aan de moderne eisen voldoet. Het gebouw wordt uiteindelijk vervangen door een nieuw gebouw “De Lindonk”.

Toch zal Rustoord nog lange tijd in gebruik blijven. Het wordt een gebouw waar het jeugdwerk een onderkomen vindt. Wel verandert het van naam.

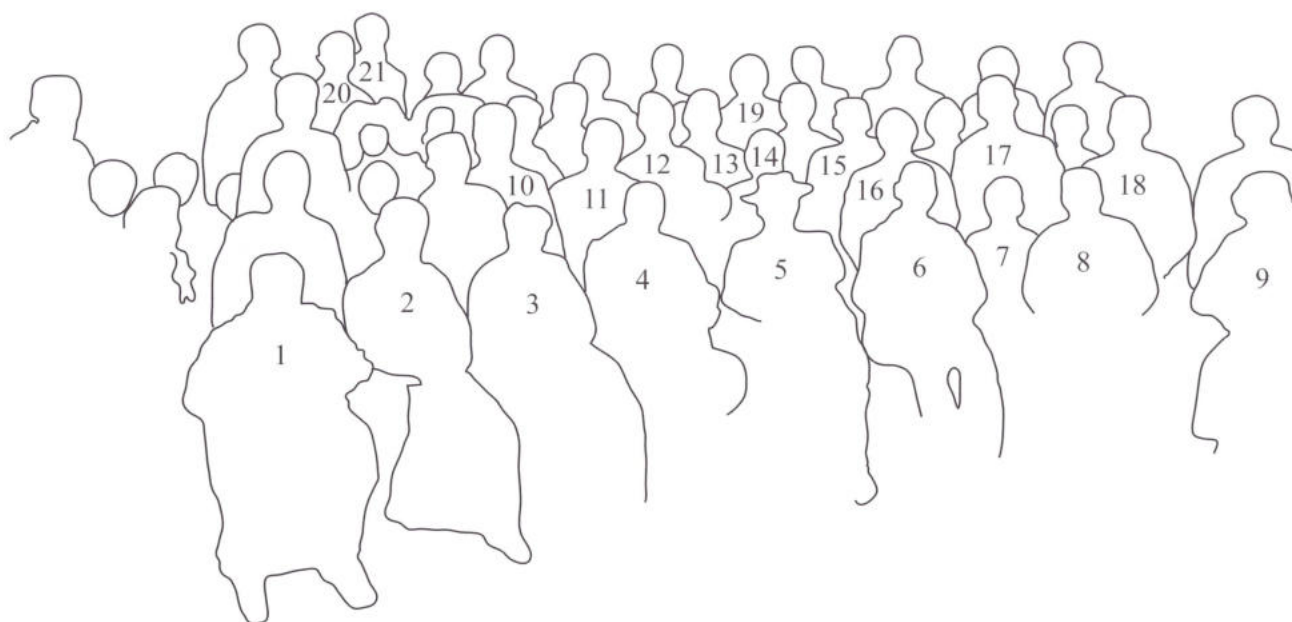
Eerst in De Steiger en kort daarna in Het Anker. Op zaterdag worden er voor de jeugd films vertoond. Op zondag zijn er bijeenkomsten van “Het Mosterdzaadje”, de christelijke jongensclub en doordeweeks van J.M.V. “Esther”. Uiteindelijk ontkomt het gebouw, in 1976, niet aan de slopershamer.

Luchtfoto van het Rustoord, omstreeks 1975.

Bewoners en bestuur van Rustoord, datum onbekend, vermoedelijk voor 1940. Het bestuur staat achter de zittende personen.

Verklaring van de namen bij de nummers:

- 1 - onbekend*
- 2 - (tante) Jaantje, zuster van moeder Fuik*
- 3 - moeder Fuik*
- 4 - vader Fuik*
- 5 - ds. J.C.C. Trillaard*
- 6 - dhr. Stierman*
- 7 - Leen Stierman, zoon van de heer Stierman*
- 8 - mw. Stierman*
- 9 - Jaantje Stierman*
- 10 - D. Riezebos*
- 11 - L. van Driel*
- 12 - A. van Krimpen*
- 13 - Arnoldus van der Ven*
- 14 - J. Plomp*
- 15 - Corn. Hoogvliet*
- 16 - M. Meulenberg*
- 17 - M.C. van der Poel*
- 18 - P. Kijkuit*
- 19 - E. van Hulst*
- 20 - Frans van der Linden*
- 21 - Arie Warnaar*

De kerkenraad in de dertiger jaren van de vorige eeuw. Van links naar rechts: A. van Krimpen, M. Meulenberg, J. Plomp, L. van Driel, A. van der Ven, Corn. Hoogvliet, ds. J.C.C. Trillaard, P. Kijkuit, M.C. van der Poel en D. Riezebos.

Augustus 1945; het Rustoord bestaat 50 jaar. Het bestuur gaat op de foto. Staand van links naar rechts: Schenkel, Van Namen, L. van Driel, J. Plomp, C. Klein, Th. van der Linden, A. van Krimpen. Zittend van links naar rechts: Vermeulen, Overgauw, ds. G.C. Molenaar, A. van der Ven, M. Meulenberg en M. Kijkuit.

INSTRUCTIE

VOOR DEN

VADER EN DE MOEDER

EN VOOR DE

VERPLEEGDEN

IN HET

HERVORMDE OUDE MANNEN-, VROUWEN-
EN BESTEDELINGENHUIS TE ZWIJNDRECHT

BEKEND ONDER DEN NAAM

„RUSTOORD”

K 1945

“De Lindonk”

Als in 1950 diaken L. van Driel overlijdt, wordt hij opgevolgd door zijn zoon Jan. Deze krijgt de weinig dankbare taak om als diaken toezicht te houden op Rustoord. Het bestuur van het tehuis vond dit toezicht maar lastig en niet nodig. Jan heeft geen bestuurlijke ervaring, maar kan wel goed met mensen overweg. Het lukt hem om hun vertrouwen te winnen. Hij ervaart de omstandigheden als slecht en omschrijft deze als volgt: *‘De mannelijke bewoners slapen op de benedenverdieping en de vrouwen op de bovenverdieping. Er is geen verwarming, gekookt wordt er op een fornuis in het schuurtje. De bewoners eten twee aan twee aan kleine tafeltjes. Het tijdverdrijf voor de mannen is roken en praten. De vrouwen verrichten handarbeid, zoals breien en haken, en doden de tijd verder met praten’*.

Samen met de laatste vader, de heer Stierman, onderzoekt hij diverse mogelijkheden. Dit leidt tot de aanschaf van een fornuis. Er wordt een commissie van onderhoud, advies en reorganisatie ingesteld. Deze kiest voor nieuwbouw. Er komt een commissie onderleiding van ds. Van Dam. Hier heeft onder andere ook Jan van Driel zitting in. De eerste vergadering van de Commissie Nieuwbouw Rustoord vindt plaats op 20 april 1954. Aanwezig zijn de heren: G. Bron, C. de Bruin, ds. A.C. van Dam, J. van Driel, T. de Graaf, P.C. de Haas, F. Hövig, A. Ladrak, D. Meulenberg en S. de With.

Enkele bewoners in Rustoord.

Het nieuwe gebouw is een ontwerp van architect H.D. Bakker te Rotterdam. Het gebouw is vier etages hoog en er zijn 72 eenpersoonskamers en 4 tweepersoonskamers. Iedere kamer is 3 bij 4 meter groot. Aan de gangzijde is een halletje met aanrecht en een toilet. De tweepersoonskamers zijn iets groter, 4 bij 4,50 meter.

Naast de normale kamers is er een verpleeg- en ziekenafdeling. Tevens zijn er kamers voor het inwonend personeel. Voor de directie is er een aparte woning voor het gebouw gebouwd.

Praten en breien, de vrouwen doen het veel in Rustoord.

Bij het geheel is een tuin aanwezig waar onder andere ook in eigen beheer groenten wordt geteeld. De tuinman heeft tevens de functie van conciërge en stoker.

Bij de opening wordt als kritische kanttekening opmerkt: *'geheel volledig is De Lindonk toch ook weer niet, want het is geen bejaardencentrum: de aparte woninkjes voor echtparen, die voorlopig nog zelfstandig wensen te blijven, ontbreken'*.

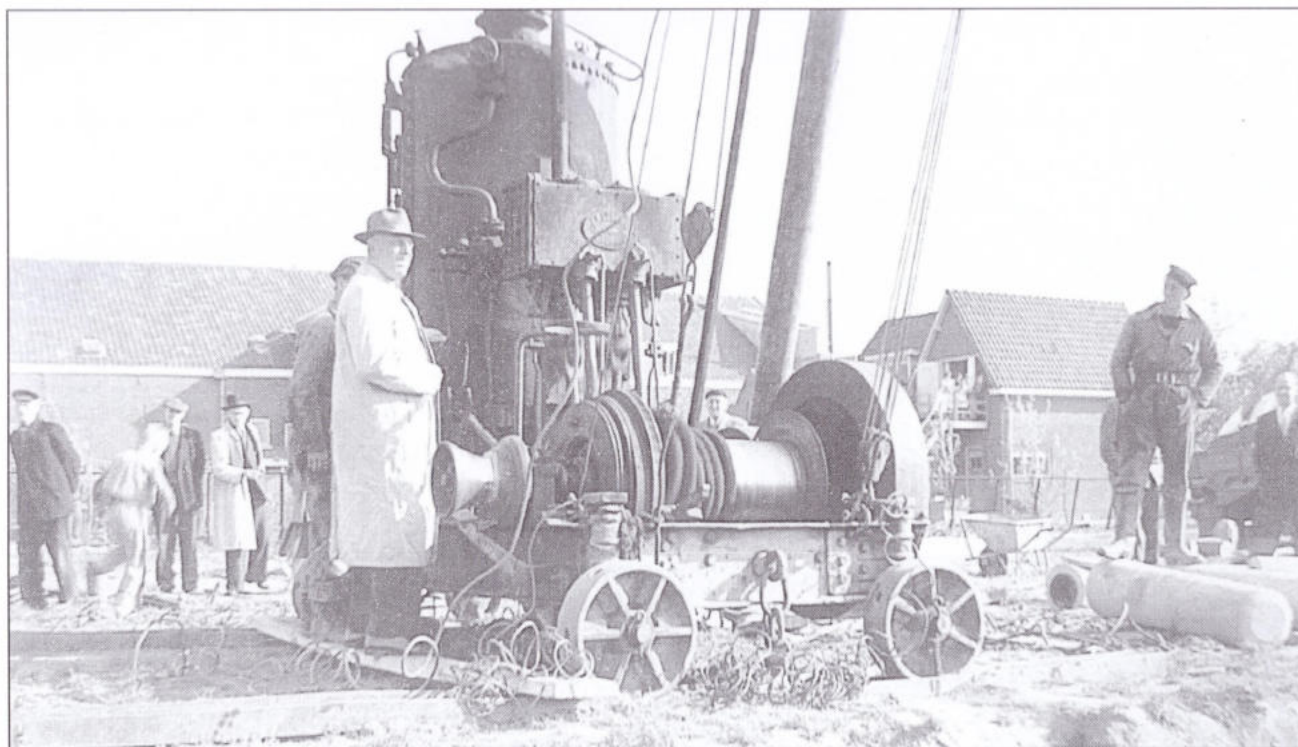
In het nieuwe gebouw zijn de leefomstandigheden veel beter. Men wordt in de gelegenheid gesteld om een één- of tweepersoonskamer te huren. Daarnaast is er meer verplegend personeel. Ook de voorzieningen zijn verbeterd. De keuken was in het oude Rustoord behelpen, eerst in een klein schuurtje later op een fornuis. Met de nieuwbouw komt er ook een moderne keuken.

De Commissie Nieuwbouw bijeen i.v.m. het slaan van de eerste paal. Ook de architect en de opzichters zijn hierbij aanwezig.

Staannd v.l.n.r.: D. Meulenberg , ds. Van Dam, A. Schippers, onbekend, J.L. Ladrak, K. v. 't Hof, onbekend , F. Hövig, T. de Graaf.

Zittend vlnr.: onbekend, W. de Haas, architect Bakker, onbekend, onbekend, onbekend.

Het slaan van de eerste paal door burgemeester Slobbe in 1957.

Op 7 april 1959 wordt het gebouw officieel geopend door mevrouw Klaasesz, vrouw van de commissaris van de Koningin van Zuid-Holland.

*Officiële opening
door mevrouw
Klaasesz.*

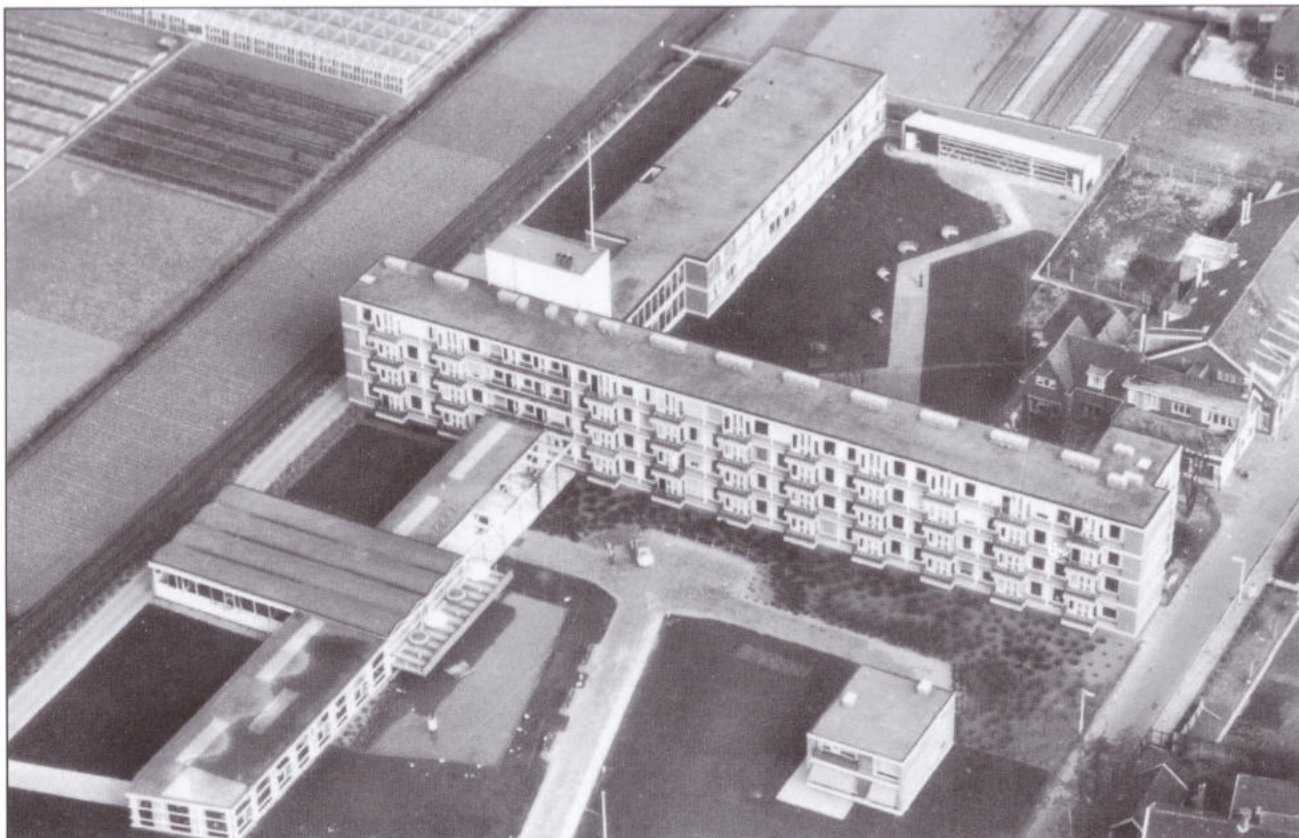
*V.l.n.r.: dhr. E. v.
Hulst, mw. Klaasesz,
echtpaar Ladrak en
D. Meulenberg.*

Na de opening bezoekt mevr. Klaasesz enkele bewoners.

Begin zestiger jaren gaat de gemeente Zwijndrecht het gebied van de huidige wijk Walburg ontwikkelen. Daarnaast komen er vanuit de overheid nieuwe regels voor bejaardenhuizen en de exploitatie hiervan. Dit betekent dat er rekening mee gehouden moet worden dat er veranderingen moeten plaatsvinden. Hoewel het gebouw vrij nieuw is, zullen de nieuwe eisen aanpassingen noodzakelijk maken. Met de gemeente wordt gesproken over deze ontwikkeling en wordt gevraagd om in hun uitbreidingsplan voor Walburg de Lindonk in deze plannen te betrekken. Begin jaren zeventig komen er in onze gemeente twee nieuwe instellingen bij: Swinhove en Nebo. Zwijndrecht telt dan vier centra voor bejaarden.

In 1974 wordt contact opgenomen met de architect van De Lindonk. De vraag is, om na te gaan welke mogelijkheden er zijn om aan de nieuwe wettelijke eisen te kunnen gaan voldoen.

De Lindonk begin zestiger jaren vorige eeuw. Rechts is nog een deel van het oude Rustoord te zien.

Een verbouwing is onontkoombaar. De bewonerscommissie wordt nieuw leven ingeblazen. Een lid van de commissie van beheer zal in de bewonerscommissie zitting nemen.

Plannen worden gemaakt, maar afgekeurd door de overheid. Uiteindelijk wordt in 1979 het ontwerp goedgekeurd en kan een aannemer gekozen worden. Op 30 september 1980 wordt, door de oudste bewoonster van de Lindonk, de eerste paal geslagen en in 1981 wordt het hoogste punt bereikt. De bouwtekeningen worden getekend door Architectenbureau Bakker en Verhoeff te Rotterdam. Aannemer is Aannemingsbedrijf Gebrs. Groeneweg BV te Zwijndrecht.

Na het nodige sloop- en verbouwwerk is er een nieuw, modern complex ontstaan. In totaal zijn er 76 één- en viertweepersoonskamers. Daarnaast is er een zieken afdeling en een afdeling bijzondere zorg.

17 mei 1958: het bereiken van het hoogste punt wordt gevierd.

De bewoners worden, naast de reguliere hulp die zij krijgen, geholpen door vrijwilligers. In 1980 wordt aan de HVD gevraagd of het mogelijk is een winkeltje in het gebouw te openen. Na enige voorbereidingen wordt in 1982 een start gemaakt met een winkeltje. Het blijkt een succes.

De sloop van het gebouw.

Tijdens de bouw worden de bewoners in een noodgebouw gehuisvest.

De nieuwe De Lindonk.

In de oude directiewoning wordt gestart met dagopvang. De woning krijgt de naam “Het Tuinhuis”. De woning wordt in 1998 verlaten. De dagopvang wordt dan ondergebracht in de Lindonk. Tot op de dag van vandaag worden beide faciliteiten nog aangeboden. Bijgestaan door een groot aantal vrijwilligers. Vandaag de dag, 2009, ruim 120 mannen en vrouwen.

In de negentiger jaren van de vorige eeuw is er een verandering waar te nemen in het voorzieningenbeleid. De faciliteiten zijn niet alleen meer voor de bewoners. Vanuit de wijken Centrum en Walburg zijn senioren welkom.

Er is een ouderensoos, met een wisselend aanbod van cursussen. Verder zijn er toneelavonden, Meer Bewegen voor Ouderen, de kerkdiensten en is er de bibliotheek.

Per 1 januari 1999 is de cliëntenraad ingesteld. Voorafgaande aan de instelling hebben er verkiezingen plaatsgevonden.

De samenwerking met Swinhove wordt geïntensiveerd wat uiteindelijk leidt tot een fusie.

De directiewoning. Vanaf 1987 de locatie waar de dagopvang gehuisvest was, met als naam "Het Tuinhuis".

In 1997 vindt de presentatie plaats van de plannen voor een nieuw te bouwen complex. Het wordt een woonzorgcentrum.

De reden van het waarom wordt als volgt omschreven: *'het woongedeelte dateert uit 1981 en voldoet niet meer aan de eisen die uit het oogpunt van zorgverlening gesteld worden. En het voldoet zeker niet aan de steeds veranderende eisen van ouderen met betrekking tot de kwaliteit van hun woonomgeving'*. De dienstvleugel dateert nog uit 1959 en er is geen ontsluiting met het seniorencomplex "Het Anker". Ook de voorzieningen, die sterk gericht zijn op de "eigen" bewoners, zullen door klanten van buitenaf benut gaan worden. Dit alles leidt ertoe dat er in opdracht van Gecombineerd Woningbeheer, het huidige Forta, een geheel nieuw complex gebouwd gaat worden. De bouwer is GN bouw en het ontwerp is van EGM Adviseurs. Op 18 maart 1999 wordt een start gemaakt met de werkzaamheden. In het nieuwe woonzorg project komen twee hoofdelementen samen: wonen, zorg- en dienstverlening.

2009, de nieuwe, moderne Lindonk.

Uitgangspunt is het zolang mogelijk zelfstandig wonen. De zorg- en dienstverlening zijn daarbij ondersteunend.

De oplevering vindt plaats in 2000. Er is dan plaats voor 85 bewoners en er zijn 15 verpleeghuis appartementen. De officiële opening is op 16 november 2000.

In de nieuwe kapel is, aan de wand, een kunstwerk aangebracht. Het ontwerp is van Debbie Gast uit Zwijndrecht. Uitgangspunt is dat het een “eigen” kapel moet zijn, van en voor de bewoners waarin iets persoonlijks tastbaar gemaakt wordt. Door de bewoners worden teksten aangeleverd, die voor hen een speciale betekenis hebben. De teksten zijn letter voor letter op de muur aangebracht.

Met ingang van 1 april 2001 krijgt de verzorgafdeling de status van verpleegunit. Dit is een gevolg van de samenwerking tussen de Lindonk en verpleeghuis Swinhove in het kader van de wachtlijstproblematiek. De samenwerking wordt vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

Er komt een intensievere samenwerking met Swinhove. Per 1 juli 2004

wordt deze samenwerking vormgegeven door het oprichten van een holding. Beide stichtingen blijven bestaan, maar worden bestuurd door de holding die wordt ondergebracht in een stichting. In deze stichting worden de Raad van Bestuur en de Raad van Toezicht ondergebracht.

De managers van Swinhove en de Lindonk vormen samen met de bestuurders en de managers Projecten, Administratief en Facilitair bedrijf het management van de holding. De holding krijgt de naam: Woongroep Zwijndrechtse Waard. De locaties blijven onder eigen naam bestaan.

Met ingang van 1 januari 2006 fuseren de Lindonk en Swinhove met elkaar en wordt de officiële naam van het samenwerkingsverband Swinhove Groep. De Lindonk maakt deel uit van de Swinhove Groep. Naast de locatie Lindonk bestaat de groep uit: de locaties Swinhove, IJsvogelplein en de extramurale service groep.

Kees Popijus

Met dank aan mw. Margo Pijl-Meulenberg en de medewerkers van De Lindonk.

Bronnen:

Archief "De Lindonk" /Praatpaal extra

Archief Forta

Archief Nederlands Hervormde Kerk Zwijndrecht

De Lindonk 1895 - 1995, door W.P. Jille, 1995

Als door vuur, door drs. C.R. van den Berg, 1992

100 jaar Bejaardenzorg 1883 - 1983

Christelijk Instellingswezen april 1959, no. 121

GAZ (gemeente archief Zwijndrecht)

De in Zwijndrecht geboren en al meer dan vijftig jaar in Hendrik-Ido-Am-bacht wonende Kees den Hoed schreef onderstaande herinneringen aan de jaren 1930-1940 en gegevens van daarvoor.

OMZIEN MET EEN GLIMLACH (DEEL 1)

Mijn ouders woonden op de Onderdijkserijweg nr. 65, naast Daantje de Snoo, de melkboer, en direct in de nabijheid van de houtzagerij van Jan Drinkwaard, in de volksmond de “slijmpit” genoemd. Ik werd geboren op 31 januari 1930, aan het begin van de crisisjaren. Mijn ouders waren Jaap den Hoed en Neeltje Stolk, zij hadden toen al twee zonen. De bedstee was mijn wieg. Mijn eerste herinnering begint bij de begrafenis van mijn jongere broertje, dat op driejarige leeftijd aan bloedvergiftiging is overleden. Ik moest toen bij mijn moeder thuis blijven, zodoende ben ik nooit op een kleuterschool geweest, wat ik later toch wel gemist heb. Later besef je pas hoe het voor je ouders, en vooral voor je moeder, geweest moet zijn om een kind te verliezen.

Links Onderdijkserijweg nr. 65, de ouderlijke woning.

De smederij van Scheepmaker, later P. v.d. Zee, met links een deel van de woning van de grootouders Stolk, Ringdijk 82.

Mijn hele familie, voornamelijk van mijn moeders kant, woonde aan de Zanddijk, de latere Ringdijk, van Zwijndrecht tot aan H.I.Ambacht toe. Mijn opa Teunis Stolk en opoe Stolk-Striegel woonden op nr. 82, naast de smederij van Scheepmaker, later Piet van der Zee. Aan de andere kant was de kogellagerhandel van Firma C. Popijus en Zoon.

Mijn wortels liggen eigenlijk ook nog in H.I.Ambacht. Daar woonde mijn overgrootvader Karel Striegel (1851-1938), aan de Veersedijk naast het vroegere Café Hooftwijk. Ik heb hem zelf ook nog gekend. Hij was tuinder en had zijn bedrijf aan de Vrouwgelenweg, in het pad naast de tankfabriek Holvrieka, nu Burg Service. Vooruitstrevend als hij was, schafte hij zich als eerste tuinder een paard en wagen aan, om er zijn geproduceerde groenten en fruit mee te vervoeren naar Dordrecht en deze daar uit te venten. Omdat een paardenwagen toen nog heel nieuw was - het meeste vervoer was toen nog met de hondenkar - zongen de kinderen uit de buurt daar een versje over:

Karel Striegel op latere leeftijd.

Karel Striegel heeft een hit.

Hij is niet zwart en is niet wit.

Karel pakt hem bij zijn kop.

En Teunis springt er boven op. (Teunis was zijn zoon.)

Mijn opa Teunis Stolk (1878-1946) werd al ruim voor de Eerste Wereldoorlog baas op de Zwijndrechtse Oliefabriek v/h Vliegenthart en Zn. Zijn broer Lodewijk Stolk was er “hoofdbaas”, tegenwoordig noemt men dat bedrijfsleider. In de volksmond noemde men het bedrijf gewoon de Olie-molen.

Personeel van de Zwijndrechtse Oliefabriek v/h Vliegenthart & Zn. In 1915. Staande rechts met grote snor mijn opa Teunis Stolk.

Het ontstaan van de Oliemolen*

Leendert Vliegenthart (1807-1885) en Lambertus van Loon (1790-1870) raken goed bevriend met elkaar, mede doordat zij, samen met andere gelovigen, in 1834 uit de Hervormde kerk stappen. In 1837 werd zelfs een zoon van Van Loon naar Vliegenthart vernoemd.

Omstreeks die tijd ontstaan er plannen om een molen te bouwen, voor een gezamenlijke rekening, aan de Oude Maas. Van Loon heeft de grond en het haventje aan de Oude Maas in eigendom. In 1838 verkrijgen ze de vergunning van de gemeente en de provincie voor het bouwen van een wind-, olie- en trasmolen, en later ook voor een pelmolen.

Vliegenthart en Van Loon gaan een samenwerkingsverband aan, waarbij Vliegenthart $\frac{2}{3}$ en van Loon $\frac{1}{3}$ bijdraagt in de kosten. De bouw ging van start en op 24 september 1839 werd de molen, die de naam de Eendracht kreeg, officieel in werking gesteld. De ingang naar de molen was aan de Ringdijk schuin tegenover de Kemperstoep, naast de zakkenhandel van Schaardenburg. In het jaar 1842 kwam er een verwijdering tussen Van Loon en Vliegenthart, waarschijnlijk door kerkelijke onenigheid, en werd

*De Ringdijk ter hoogte van de oliemolen
(rechts).*

de zakelijke samenwerking beëindigd. Van Loon werd uitgekocht en Vliegenthart zette het bedrijf niet zonder succes alleen voort. Zo schafte hij in 1852 als eerste molenaar een stoommachine aan.

Naast mijn opa werkten ook twee ooms van mij en mijn vader als smid in de jaren '20 op de oliemolen. Met de beursval in 1929 in Amerika gingen veel bedrijven op de fles, zo ook de oliemolen, en kwamen veel arbeiders op straat te staan. Zij vervielen dan "in de steun", zoals men dat toen noemde. Jaren later werd de oliemolen weer opgestart en ging verder als de Oliefabriek Schiedam.

Werkloosheid in de jaren dertig

De werkloosheid was in het begin van de jaren dertig rampzalig. Ik ging nogal eens mee met mijn vader om te stempelen. Werklozen moesten dat tweemaal per dag doen, in een lokaal van de openbare school aan de Onderdijkserijweg. Later was hier de brandweerkazerne gevestigd.

Het hoofd van sociale zaken, de heer Den Hengst, stelde ook controleurs aan om zwartwerkers op te sporen. Ze reden dan op de fiets door de landerijen om werklozen op te sporen die bij de tuinders aan het werk waren. Een van de bekendste controleurs in die tijd was wel de heer Grutteke.

Als steuntrekker kreeg je als gezin elf gulden en voor elk kind een gulden extra per week uitbetaald.

Ook kreeg je van het rijk goedkope margarine en blikken met vlees aangeboden. Verder kreeg je om de zo veel tijd een bon van sociale zaken voor een paar klompen, die je op kon halen in Zwijndrecht bij klompenwinkel Stolk boven aan de Lindelaan-

stoep, of in H.I.Ambacht bij klompenmaker Biesbroek aan de Paulusweg.

En dan had je nog het beroemde rijwielbelastingplaatje, wat weten we daar nog van?

De geschiedenis van het rijwielbelastingplaatje in het kort

De toename van het aantal fietsen in het begin van de jaren '20, was waarschijnlijk de inspiratiebron voor Hendrik Colijn, de latere minister-president van ons land, om in de periode van zijn ministerschap van financiën tijdens Prinsjesdag 1923 de uitvinding van het rijwielbelastingplaatje te introduceren ten behoeve van het oplossen van zijn begrotingstekort. Met ingang van 1924 moest er voor iedere fiets waarmee op de openbare weg werd gereden drie gulden belasting betaald worden, wat voor velen een hele uitgave was.

De rijwielbelastingplaatjes werden vervaardigd door de Rijksmunt te Utrecht. Ze waren dun, van koper en buigzaam voor het bevestigen aan de

stuurstang. De plaatjes waren verkrijgbaar op de postkantoren. Na betaling kregen de mensen het plaatje mee en dat moest dan op een bepaalde plek onder het stuur bevestigd worden. Tot 1928 vermeldden de plaatjes slechts één jaartal, daarna staan er steeds twee op, bijvoorbeeld 1929-1930. Dat wil niet zeggen dat ze dan twee jaren geldig waren, maar steeds van 1 juli tot 1 juli. Aanvankelijk waren ze dus het hele kalenderjaar geldig, vanaf 1929 niet meer. De reden van de verandering was ongetwijfeld een slim-migheidje van de regering: in de zomer werden de nieuwe plaatjes heel wat gemakkelijker gekocht dan in de winter, wanneer er toch weinig werd gefietst. Dan was het extra moeilijk om de touwtjes aan elkaar te knopen. Dat de verandering in 1929 kwam, is ook geen toeval. De economische crisis werd toen in zijn volle omvang gevoeld. In 1928 had de overheid reeds de kosten van het plaatje verlaagd van drie gulden naar een rijks-daalder. Vrijgesteld waren ambtenaren die uit hoofde van hun functie een fiets nodig hadden. Ook toeristen waren vrijgesteld van de plicht om het bekende plaatje op de fiets te hebben. Mensen die noodgedwongen werk-loos waren en in de steun zaten en gezinshoofden, die geen inkomstenbe-lasting betaalden, hoefden de gehate belasting niet te betalen, maar kregen wel een speciaal rijwielbelastingplaatje. Een belasting naar draagkracht klinkt mooi, maar er zat een zeer onvriendelijk aspect aan: op het rijwiel-belastingplaatje stond met dui-delijk leesbare letters het woord KOSTELOOS gedrukt en er zat een ponsgaatje in om de controle te vergemakkelijken. De vorm van het plaatje was ook elk jaar weer anders. Veel mensen die ei-genlijk recht hadden op een kos-teloos plaatje probeerden uit alle macht om het toch te betalen, om zo de schande van het plaatje met een gaatje te omzeilen, maar in de meeste gevallen lukte dat niet. Gewoon-lijk zat het plaatje om de stuurstang gebogen, het was zaak het er af te nemen als het rijwiel gestald werd, want de belangstelling voor het plaatje was groot en het was heel diefstalgevoelig. In een later stadium kregen de burgers toestemming om het plaatje op hun kleding te dragen. Het op je jas gedragen plaatje kreeg de toepasselijke bijnaam de “Colijnsorde”.

Of de Duitse bezetter van ons land het deed om koper te besparen is de

vraag, maar in ieder geval op 1 mei 1941 werd deze belastingmaatregel opgeheven.

De Nederlandse economie, die vooral afhankelijk is van de grootste afnemer van het Nederlands product: Duitsland, krijgt zware klappen als Duitsland zijn grenzen voor Nederlandse producten sluit. De tuinders zijn zwaar gedupeerd, de groenten en aardappelen kunnen ze aan de straatstenen niet kwijt. De machteloosheid en de armoede, de onvrijwillige werkloosheid en persoonlijke problemen zijn groot. De regering komt met het idee om werklozenprojecten op te zetten door de Heidemaatschappij. Zo werd in Amsterdam o.a. het Amsterdamse bos aangelegd.

Ook in Zwijndrecht werd een project gevonden, een nieuwe begraafplaats aan de Lindelaan. Het waren voornamelijk grondwerkzaamheden die de werklozen moesten verrichten, kiepkarren volscheppen met aarde en op de bestemde plaats weer leegstorten. Ook in Drenthe waren werklozenprojecten, waar mijn vader nog aan het werk is geweest, voor een paar dubbeltjes meer dan de steun was je dan de hele week van huis.

Het “thuisfront” zat intussen in de zomermaanden ook niet stil. Het was

De 'slottenploeg' van Wulfse op het Zomerlust. De schoongemaakte sjalotten werden in vaten gedaan. Uiterst rechts Jor Baan.

Pelsters aan het werk, na het pellen waren de handen door het pellen en het water aangetast, zie foto onder.

toen alle hens aan dek. In de schuur achter ons huis zaten de hele zomervakantie mijn twee broers samen met mijn moeder “slotten” (sjalotten, bepaald soort kleine uitjes) te schillen. Om je duim werd isolatieband gedaan om verwondingen te voorkomen.

Ikzelf werd er op uit gestuurd met de handkar om nieuwe voorraad “slotten” op te halen bij de inmakerij van Jos Reijers, boven aan de Slagveldstoep, waar Dirk Nugteren baas was. Thuisgekomen werden de uitjes in een kuip met water gedaan. Met de wasstamper erop werden zo al veel vruchten van de blezen ontdaan. Alles waar wat mee te verdienen was, werd bij ons aangepakt, zoals bessen rissen voor de inmakerij van Zwanenburg en bonen afhaken plus erwten pikken voor zaadhandel Van der Giesen. Doordat deze bijverdiensten niet van de steun afgetrokken werden was dit een welkome aanvulling om het hoofd boven water te houden in die moeilijke tijd. Wij hebben er ons nooit voor geschaamd om deze werkzaamheden te verrichten; wel moesten we er hard voor werken en waren zodoende altijd in de weer met iets. Het grote voordeel in die tijd was wel,

Een groep jongens voor de sociale werkplaats aan de Onderdijkserijweg. Boven uiterst links Pleun Baan en staande, 4^e van links, Piet Stolk.

dat de gemeenschap geen problemen kende, bijvoorbeeld veel te dikke kinderen, zoals nu in deze overvloedige, welvarende tijd.

Ook jongeren die van school af kwamen konden toen heel moeilijk aan werk komen. De gemeente Zwijndrecht richtte toen een sociale werkplaats in voor jongens, waar ze een vak konden leren in hout en metaalbewerking aan de Onderdijkserijweg, op de plaats waar later de Pullman fabriek stond.

Zo werden er in die werkplaats onder leiding van vakleraren werkstukken vervaardigd ten behoeve van onder andere het in aanbouw zijnde zwembad aan de Ringdijk, bij de watertoren.

Kees den Hoed

*Bron: Zwijndrechtse Wetens Waardigheden deel 1

HET LIEP GELUKKIG GOED AF

In de maanden april en mei wordt in bijna alle media stilgestaan bij de Tweede Wereldoorlog en de Bevrijding in 1945. Ook Cees Barendregt besteedt in onderstaand artikel hier aandacht aan. Dit verhaal speelt zich af in het nog bestaande huis aan de Dorpsstraat 21.

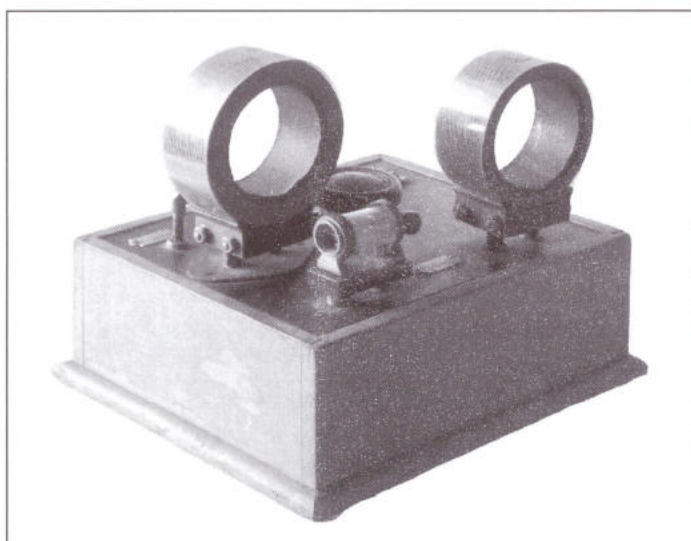
Tijdens de Duitse bezetting van ons land in de jaren 1940-1945 luisterde mijn vader, Machiel Barendregt, naar Radio Oranje, de illegale zender uit Londen.

Toen dit door de Duitsers verboden werd en alle radio's moesten worden ingeleverd (zij waren geregistreerd door de wettelijk verplichte luisterbijdrage), kocht mijn vader een afgedankt toestel bij de winkel in elektrische artikelen van Gerrit Verboom aan de Dorpsstraat en leverde deze in plaats van zijn eigen toestel in. Zodoende kon hij, stiekem op de zolder in een kast, naar de radio blijven luisteren.

Dit ging goed tot de kolenaanvoer vanuit Limburg stagneerde door de tweedeling van ons land, een bevrijd gedeelte en een bezet gedeelte. Daardoor konden de kolengestookt elektriciteitscentrales minder stroom leveren. Ons huis werd dan ook, net als ieder ander, afgesloten van het elektriciteitsnet met als gevolg: geen luisteren meer naar de radio.

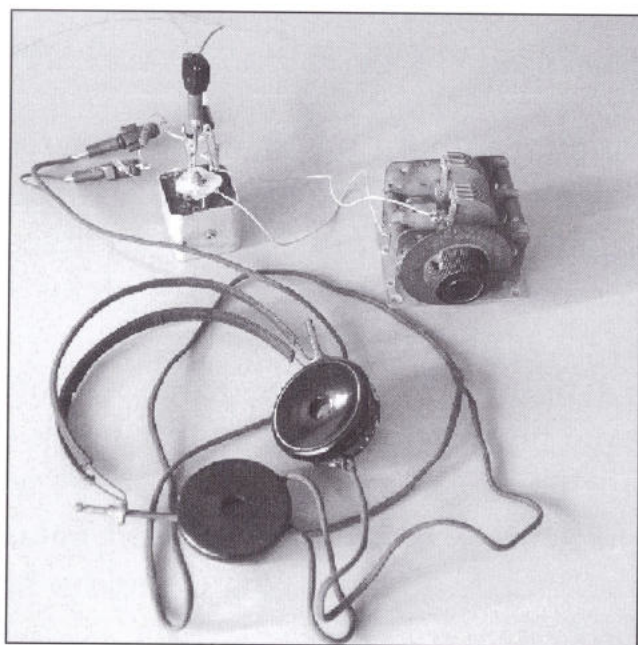
Mijn vader had als graanhandelaar een schuur op de stee 'Vreedebest' aan de Achterambachtseweg in gebruik als pakhuis met daarin een graanschooningsmachine die door een elektromotor werd aangedreven. Om deze, in verband met de voedselvoorziening, in gebruik te houden, was dit pand niet afgesloten van het stroomnet. Dus verhuisde de radio naar de zolder in dit pakhuis en ging mijn vader daar naar Radio Oranje luisteren.

Toen ook daar de stroom werd afgesneden, kocht hij een kristalontvanger, die zonder stroom werkte. Hoe dat kan? Ik zou het niet weten. Het geheel bestond uit een houten kistje met daarin draadjes en toestanden en op het deksel twee spoelen en aansluitingen voor antenne en koptele-

foon. Ook stond daarop een houdertje met een glazen buisje, met daarin een kristal. Aan het begin van het buisje was een pennetje, waarmee door het te bewegen langs het kristal, afgestemd kon worden op de zender. Als antenne werd een koperen draad vanuit het zolderraam over de draden van het elektriciteitsnet gegooid, die toch niet onder stroom stonden.

Op een gegeven moment weigerde de ontvanger dienst en ging mijn vader op de fiets, met in een zijtas de ontvanger, naar Ridderkerk om hem te laten nakijken. Hij ging via de Achterambachtseweg en de 'Nieuwe Weg', nu A16. Bij het kruispunt van de Nieuwe Weg en de Mauritsweg in Rijsoord (toen kon je daar nog gewoon oversteken) werd hij aangehouden door een Duitse officier die zijn fiets wilde lenen omdat hij, zoals hij zei, naar Barendrecht moest. Hij zou over ongeveer een uur terug zijn. Hoewel mijn vader tegensputterde, reed die mof toch weg, met fiets en ontvanger.

Een afbeelding van een kristalontvanger, te vinden op Internet.

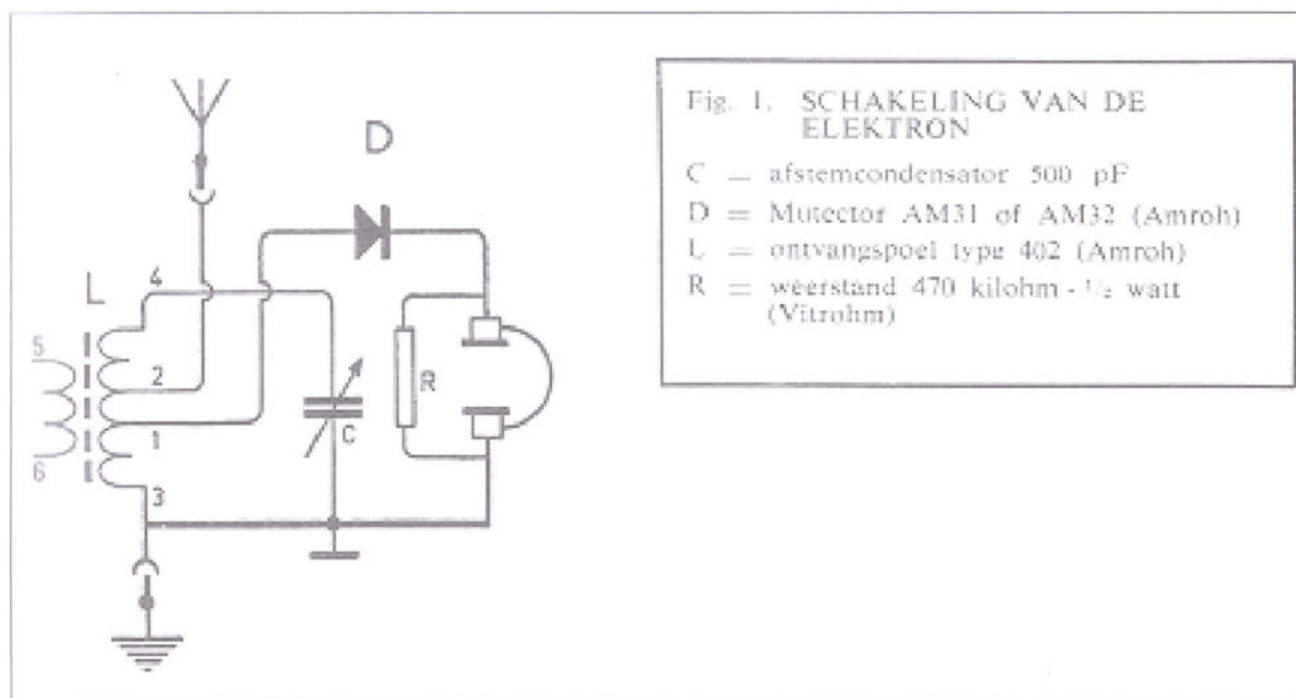
Daar stond hij dan, zich afvragend wat te doen. Komt die mof niet terug, dan is hij zijn fiets en ontvanger kwijt. Maar komt hij terug zonder in de zijtas te hebben gekeken, dan is alles in orde. Heeft hij echter wel in de fietstas gekeken, dan komt hij mogelijk met een paar kameraden terug en ook dan is hij zijn fiets en ontvanger kwijt en bovendien zelf de pineut. Hij voelt er weinig voor om er zomaar vandoor te gaan, want ook dan is hij alles kwijt.

Hij besloot te wachten, maar wel uit het zicht. Daarom belde hij aan bij een huis met zicht op de kruising en vroeg, na uitgelegd te hebben dat die Duitser zijn fiets had geleend,

of hij in de voorkamer op de uitkijk mocht zitten. Hij zei natuurlijk niets over de ontvanger!

En zo gebeurde het. Mijn vader kon zich in de voorkamer nestelen. Na een goed uur komt warempel die Duitser terug en wel alleen. Hij stapte af en keek zoekend rond. Mijn vader verliet onder dankzegging het huis en liep naar de Duitser. Daar kreeg hij zijn fiets terug, 'mit vielen Dank'.

Na een stukje weggefietst te hebben, keek hij in de zijtas en jawel, de ont-

Voor de geïnteresseerden hier een schema van een kristalontvanger.

vanger zat er nog in! De reis werd voortgezet en de ontvanger hersteld, zodat er weer geluisterd kon worden. Al met al was het dus goed afgelopen. Op de afbeelding staat een foto van de kristalontvanger zoals die 11 jaar geleden door mij aan het Historisch Genootschap is geschonken. Helaas is hij echter niet meer compleet.

Kees Barendregt.

RADIO ORANJE

In mei 1940 vluchtte de Nederlandse regering naar Engeland, vooral naar Londen. Daar werd een overeenkomst gesloten met de BBC en kregen de Nederlanders een kwartier zendtijd per dag. Dit werd 'Radio Oranje, de stem van strijdend Nederland.'

H.M. Koningin Wilhelmina sprak haar volk in de jaren 1940-1945 regelmatig toe via Radio Oranje.

Dit kwartier werd een Nederlandse uitzending, waarbij de lijn van alle politieke vraagstukken door de Nederlandse regering werd bepaald.

In het eerste jaar waren de programma's beperkt tot verslagen van regeringswerkzaamheden, ontmaskering van de door de Duitsers en NSB'ers gevoerde propaganda, reportages van Marine, Koopvaardij, Brigade en Luchtmacht en op vrijdagavond het wekelijks overzicht van politieke en militaire gebeurtenissen. Toen Radio Oranje in 1941 vanuit Nederland de teksten kreeg van een aantal zeer anti-Duits getinte liedjes, besloot men wekelijks een programma met dergelijke liedjes uit te zenden.

Na de Duitse inval bleven ver over de 10.000 Nederlanders voor de geallieerden de wereldzeeën bevaren. Zij voeren, visten en vochten door. Ook voor die zeevarenden moest iets gedaan worden om het contact met het vaderland te onderhouden. Dat kon maar op één manier: via de radio. Op

6 mei 1941 keurde de Nederlandse raad van ministers (nog steeds in Londen) de oprichting van een omroep voor zeevarende Nederlanders goed. Deze omroep begon zijn uitzendingen op 1 juli 1941 onder de naam “de Brandaris”, genoemd naar de vuurtoren op Terschelling.

In de loop van 1942 werd er steeds meer op aangedrongen dat de Nederlandse regering de in Londen bijeengebrachte radiokrachten bijeen zou brengen in een radio omroep, desnoods met opoffering van “de Brandaris”. In oktober hakte minister Gerbrandy, die verantwoordelijk was voor het radiobeleid, de knoop door. “de Brandaris” werd opgeheven en het personeel kwam de staf van “Radio Oranje” versterken. Op 1 november ging de nieuwe “Radio Oranje” van start. In “de stem van strijdend Nederland” beperkte men zich voornamelijk tot politieke oorlogvoering en waar nodig het aanmoedigen van de geest van het verzet. De Nederlandse regering begon in het voorjaar van 1943 met het doorgeven van officiële orders, die in overleg met de ondergrondse beweging tot het Nederlandse volk werden gericht.

In mei 1943 bepaalden de Duitsers dat in Nederland alle radio's in beslag genomen moesten worden. Veel Nederlanders hadden daar, net als de vader van Kees Barendregt, iets op gevonden en zo kon dus toch naar “Radio Oranje” worden geluisterd. Ook het afsluiten van de stroomvoorziening kon niet verhinderen dat er illegaal naar de radio werd geluisterd. Uit elke uitzending bleek dat er een nauw contact was tussen de radio in Londen en de verzetsbeweging in Nederland. Zo werd bijvoorbeeld in veel plaatsen de bevolking op de hoogte gebracht van een op handen zijnde Duitse razzia.

Toen in 1945 de Nederlandse regering zich weer in Den Haag vestigde kwam er een einde aan de uitzendingen van “Radio Oranje”.

Bron: De internetsite Radio Oranje en de Brandaris.

J.C. van der Straaten - Ooms

NIETS NIEUWS ONDER DE ZON

Wie denkt dat ‘de Rijdende Rechter’ met alle burenruzies typisch iets is van deze tijd, heeft het mis. Ook in de achttiende eeuw waren er fikse ruzies die men niet onderling kon oplossen. Hiervoor wendde men zich dan tot de notaris en werd er een ‘attestatie’ (verklaring) opgesteld. De notaris hoorde beide partijen en meestal, als de gemoederen een beetje tot bedaren waren gekomen, werd dan wel een schikking getroffen. De boosdoener bood zijn excuses aan en zei dat hij het niet zo gemeend had en dat de eiser een goed mens was, waar niets op aan te merken viel. De boosdoener moest dan de notariskosten betalen en soms ook een boete.

Kon men het echter niet eens worden dan ging de notaris met de verklaringen van beide partijen naar de baljuw (rechter). Dit was echter stukken duurder, dus het moest wel heel erg hoog oplopen wilde men daartoe overgaan.

Hieronder een attestatie, opgemaakt door notaris **Hendrik van der Hoep** op 1 september 1714. Hij was notaris van 1707 tot 1754.

Deze attestatie komt uit het Oud Notarieel Archief handelend over Hendrik-Ido-Ambacht. Archief 1024, Inventarisnummer 03.

Deze archiefstukken bevinden zich in het archief van DiEP in Dordrecht en een digitale versie is in te zien in het archief van het Historisch Genootschap Hendrik-Ido-Ambacht.

In deze attestatie verklaren **Willem van der Leeuw**, meester wagenmaker uit Sandelingen Ambacht, Neeltje Jans van der Weijde (huisvrouw van Leendert Leenderts Huijser) en Grietje Jans de Jonge (huisvrouw van Jan Corstiaanse), de laatste woonde te Hendrik Ido, op verzoek van **Lena van der Heul**, weduwe van **Arij van der Sluijs** (de sluiswachter), als pachteresse van een deel van de visserij in de Waal, het volgende:

Willem van der Leeuw, hij was op 22 augustus 1714 des morgens om zes uur al met een schuitje op de Waal en daar zag hij dat **Paulus Laijet**, o.a. schoolmeester in Hendrik Ido, in een bootje achter het huis van de heer burgemeester **Neurenbergh**, zat te vissen. Er vielen woorden over dat hengelen tussen hen en Willem zei: *"Ick sal uw laete dagvaerde en beklagen"* Waarop Paulus, ook niet mis, antwoordde: *"Dat hardt hebbe gij niet, jouw tooverhoer."* En hij ging nog een poosje door met schelden van "Tooverhoer, tooverhoer.."

Maar ook Grietje Jans de Jonge zag Paulus daar vissen, langs de Kerkeweg (nu Kerkstraat) van het Ambacht naar Oostendam achter de burgemeesterswoning bij het huis van Leendert Leendertse Huijser. Uiteraard zag zij ook **Willem van der Leeuw** en ze zei tegen **Paulus Laijet**: *"Is het niet bedroeft dat ick jouw altijt in mijn visscherij moet zien vissen?"* waarop Paulus roept: *"Jouw visscherij? Al wat ick daar doe is voor jouw....(kloppende met sijn hand op sijn aers of billen)."*

Neeltje zegt dat hij wel van de kant mag vissen, maar niet vanaf een bootje. *Alwaer de selven wederom repliceerde: "Dan moet gij er eerst waeter in doen". Denoterende daarmede de Wael vermits die op die tijt seer laegh van waeter was.* Ook tegen haar werden door Laijet dezelfde schuttingwoorden geroepen.....

Ook Neeltje Jans van der Weijde heeft dit alles gehoord en de vorige getuigenissen bevestigd.

Op 30 september 1714 gaat het verhaal nog even verder:

Sijmon de Groot, schepen van Sandelingen Ambacht, **Willem van der Leeuw** en Wouter van Brakel verklaren nu ook op verzoek van **Lena van der Heul, weduwe van Arij van der Sluijs**, dat **Paulus Laijet** al meerdere jaren op verschillende daghen en op alle tijden van de dagh, tussen de Oostendam en de brug van Rijsoort heeft gehengeld en ze hebben zich al vaak verwonderd afgevraagd waarom daar niet eerder een stokje voor gestoken is.

Hoe het verder afgelopen is, is helaas niet bekend.

In de tijd dat dit verhaal zich afspeelt, werd er in de Waal beroepsmatig gevisd. De vissers pachtten hiervoor een deel van het viswater en het was voor anderen verboden om in dit viswater met een bootje te vissen.

Van **Willem van der Leeuw** is bekend dat hij in Sandelingen Ambacht woonde en meester wagenmaker was. Hij was iemand met behoorlijk aanzien, want regelmatig kom je zijn naam tegen als getuige bij notariële akten. Ook was hij vrij vermogend, want van tijd tot tijd leende hij tamelijke grote sommen geld aan zijn bureu. Hij was in 1679 gehuwd met Pietertje Claesdochter van Noort. Zij was weduwe van Gerrit Ariensz van der Wiel die op 15 mei 1677 op een veiling in Dordrecht voor 725 gulden het huis had gekocht. Na hun huwelijk bleven zij in dat huis wonen. Dit huis staat

er nu nog en is bekend onder de naam 'de Appelgaard', Dorpsstraat 23. Op 19 maart 1713 trouwde hij met zijn tweede vrouw, Maria Legerstee en na haar overlijden trouwde hij voor de derde keer. Nu met Neetje Wouterse van der Kooij, bejaarde dochter (= vrijgezelle vrouw) uit Charlois. (1723).

Na zijn overlijden in 1735 liet hij een omvangrijke erfenis na. Hij bezat o.a. huis, schuur, erve enz. plus landerijen als 2 mergen land in 't Hoofdambacht van Hendrik Ido. Het belendt (= grenst aan) ten Oosten de wed. Cornelia van der Hoep en de vrouwe van Bouquet, ten Zuiden de Straatweg ten Westen de boomgaard van wijlen Dirk Celosse, (nu Daniël de Goede) en ten Noorden de Waal. Het huis wordt genoemd 'de Washoeck'. Het achterste deel is verhuurd aan Arij Hendrikse de Jong. Zijn weduwe had ook nog geld tegoed van de Diaconie Armen *'voor het houden van eenen arme jongen genaamd 'Engel'*. Een aantal Ambachters had nog rekeningen te betalen.

Verder vinden we nog :

De boedelbeschrijving van de wagenmakerswinkel en -bedrijf van Willem van der Leeuw in zijn leven waegemaaker en op den 15.1.1735 in Sandelingen Ambacht overleden.

Een kleine selectie uit het nagelaten wagenmakersgereedschap:

Thien Avegaren, elf boren soo groot als klein, vier bijlen, een steekbijl, een trecksaaigh, een schulpsaaigh, twee sneijmessen, vier ijsere hamers, ses schaven, vijff houte hamers, drie wielboren, vijff vijlen, twee en twintigh beijtels, drie vuijsten, twee neijptangen, een ijsere winkelhaack en twaalf houte mallen.

Gemaekte en ongemaekte houtwaren tot de wagemakers winckel behorende. Soo in 't huis en schuur en mitsgaders op de werff sijnde en leggende: Twintigh rongen, 24 swingen, soo groot als klein, 14 sprieten, 10 ploegstaarten, 8 disselboomen, 7 vlegelgaarde, 12 blocktange, 200 velingen, 60 speecken (spaken), 6 wagekratten, een handhaack, 2 stoelen, (één schamel), 24 soolhouten, 2 scheijfbloeken, 6 rijborden, vier egden, 22 ploegvoeten, 40 voetkeggen, 8 assen, 3 schulpsagen, 16 dubbele cruiwage boomen.

Van **Lena van der Heul** weten we dat zij weduwe was van Arij van der Sluijs de sluiswachter. Zij woonde aan de Oostendam waar zij een huis,

een boomgaardje en 12 roe land bezat. Op 24 mei 1715 hertrouwde zij met Aert Jacobs de Leur. Op 16 september 1717 is zij van hem 'gescheiden van tafel en bed'.

Boosdoener **Paulus Laijet** was niet alleen onderwijzer, maar ook voorzanger in de kerk en 'collecteur van de Gemeene middelen'. Het is te hopen dat hij de door hem gebezigde scheldwoorden niet aan zijn pupillen heeft geleerd!

Een attestatie

Op Huiden den 19 november 1707 compareerden voor mij, Hendrick van der Hoep, openbaar notaris etc. etc. Aert de Leur, hospes, ende Jasper Ariense Leenheer wonende op Swijndregt, beijde van competenten ouderdom dewelcke verclaerde ter instantie ende versoecke van Willem van der Leeuw, wagemaecker wonende onder Sandelingen ambagt, hoe waer ende waeragtig is, dat den requirant met Jacob Pleunen Jongenael mede wonende aldaer op den 20e october deses jaers 1707 des naermiddags ontrent de clocke drie ueren ten huijse van hem eerste attestant alwaer de tweeden attestant mede was, sijn gecomen. Dat den req.t met den gemelten Jacob Pleunen Jongenael eenigen tijt heeft sitte drincken dat geduerende die tijt den voors: Jacob Pleunen Jongenael eenige moeite en questie tegens den req.t heeft beginnen te maecken sodanigh dat denselven tegens de req.t onder andere woorden seijde: uw dogter die gij thuis hebt is een braeve meijt, maer die andere is maer een Vot.;

dat den req.t daar op tegens den voorn: Jacob Pleunen Jongenael seijde: dat is ijets daer uw niet aangelegen leijt. Ick houw se evenwel voor mijn dogter; dat sij attestanten daer op hebben gesien dat den genoemde Jacob Pleunen Jongenael van sijn stoel op dewelcke hij sat is opgestaen en een vuer tesie het welck bij de vuer stont nemende en het selve tegens de vloer aen stucken gooijde en sijn mes tegen den req.t uijttreckende, sij attestanten daer op sijn toegeschoten den selven versogt hebben sijn mes op te willen steecken, het welcke den selven oock soo aenstonts dede, hem verder nemende en leijdende agter in de stal van deneersten attestant en hem Jacob Pleunen Jongenael versogt geen moeite off rusie tegens den rqt. meer te wille maecken, het welcke den selven haer attestanten oock beloofde te sullen doen, sijnde al het vorenstaende gepasseert sonder dat

de requirant het alderminste quadt woort tegens den voors: Jacob Pleunen Jongenael heeft uijtgesproocken off van de stoel op dewelcke den req.t. Sat te zijn geweest.

Dat eijndelijck den gemelten Jacob Pleunen Jongenael wederom int huijs van den eersten attestant is gecoomen en met den req.ttt selve als goede vrienden zijn uitgegaen.

Eijndigende hier mede sij attestanten haere voors: dispositie gevende voor redenen van wel wetenschap als van alle hetselve haer nog seer goede geheugenisse te hebben en verders als in den text, presenterende alle het selve des noots en daer toe versogt werdende naerder met eede solemneel te sullen bevestigen.

Aldus gedaen ende gepasseert in de presentie van Johannes Hendrixe ende Andries Adriaense Rubbe, als getuijgen van gelove hier toe versogt ten dage voors:

Getekend door de getuigen en notaris Hendrick van der Hoep

Hieronder een ‘vertaling’ naar iets makkelijker leesbaar Nederlands.

Een verklaring

Heden. 19 november 1707 verschenen voor mij, Hendrick van der Hoep, notaris etc. etc. Aert de Leur, kamerverhuurder, en Jasper Ariense Leenheer wonende te Zwijndrecht, beiden meerderjarig, die verklaarden op verzoek van Willem van der Leeuw, wagenmaker wonende in Sandelingen Ambacht, hoe waar en waarachtig het is, dat de eiser (Willem van der Leeuw) met Jacob Pleunen Jongenael die ook in Sandelingen Ambacht woonde, op 20 oktober 1707 's middags om ongeveer drie uur in het huis van zijn eerste getuige waar ook de tweede getuige aanwezig was, zijn aangekomen en dat de eiser met de voornoemde Jacob Pleunen Jongenael enige tijd heeft zitten drinken en dat gedurende die tijd Jacob Pleunen Jongenael ruzie begon te maken met de eiser op zo'n manier dat hij o.a. tegen Willem van der Leeuw zei: "Uw dochter die thuis woont is een brave meid, maar die andere is maar een vod." Waarop Willem van der Leeuw daarop tegen

Jacob Pleunen Jongenael zei:” Dat is iets wat je niets aangaat. Het is en blijft mijn dochter.” De getuigen hebben daarna gezien dat Jacob Pleunen Jongenael van de stoel waarop hij zat is opgestaan en een stoof die bij de kachel stond nam en tegen de vloer aan stukken gooide en zijn mes trok. Daarop zijn de getuigen toegeschoten en hebben hem verzocht zijn mes op te bergen wat hij dan ook deed. Zij namen hem verder mee achter in de stal van de eerste getuige en verzochten hem geen ruzie meer met Willem van der Leeuw te maken. Jacob Pleunen Jongenael beloofde de beide getuigen dit ook niet meer te doen.

Al het voorgaande is gebeurd zonder dat de eiser ook maar enig kwaad woord tegen Jacob Pleunen Jongenael heeft gezegd of van zijn stoel is opgestaan.

Uiteindelijk kwam Jacob Pleunen Jongenael weer in het huis van Aert de Leur en zijn Willem van der Leeuw en hij weer als goede vrienden uit elkaar gegaan.

De beide getuigen zeiden tenslotte dat zij deze verklaring hadden afgelegd terwijl deze nog fris in hun geheugen zat en dat zij desnoods, als daarom gevraagd werd, het bovenstaande onder ede wilden bevestigen.

Op 19 november 1707 werden Johannes Hendrix en Andries Adriaense Rubbe verzocht om als getuige op te treden bij het passeren van de bovenstaande verklaring. (Zij tekenden met een kruisje) :

Getekend door de getuigen en notaris Hendrick van der Hoep

J.C. van der Straaten - Ooms

COLOFON

“Swindregt Were”, een naam die naast “Swijndregt Were” al eeuwen geleden gebruikt werd voor de Zwijndrechtse Waard, is het blad van het Historisch genootschap Hendrik-Ido-Ambacht en de Historische Vereniging Zwijndrecht. Het periodiek verschijnt tweemaal per jaar en wordt gratis aan de leden toegezonden.

Redactie Hendrik-Ido-Ambacht:

Mevr. J.C. van der Straaten-Ooms

Redactieadres:

Schalksedijkje 20, 2988 BV Rijsoord

Tel. 0180-423889

Email: joke@vdstraaten.nl

Secretariaat Historisch Genootschap Hendrik-Ido-Ambacht:

J. van Beek, Weteringsingel 84, Hendrik-Ido-Ambacht

Telefoon: 078-6814882

Redactie Zwijndrecht:

Dr. C.R. van den Berg, A. Ekelo-Timmers en K. Popijus

Redactieadres:

Amandelgaarde 163, 3344 RC Hendrik-Ido-Ambacht

Telefoon: 078-6194677

Email: kpopijus@planet.nl

Verenigingsadres: Oudheidkamer “de Vergulde Swaen”, Rotterdamseweg 53-55, Zwijndrecht

Druk: Pro Patria Zwijndrecht

De verkoopprijs voor losse nummers: € 2,50

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de onder auteursnaam geplaatste artikelen.

© Redactie blad en de auteur. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke ander wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming. Na toestemming moet de bron vermeld worden.

